

Osallistavat ja voimauttavat menetelmät lasten ja nuorten kohtaamisessa

Kehittämistehtävä: työryhmä Riikka Mäkinen, Marika Sippola ja Kirsi Sippola

Työkaluja opettajien arkeen, keskiössä tunnetaidot

Työskentelemme kaikki samalla yläkoululla ja meille on noussut yhteiseksi tavoitteeksi edistää opettajiemme tietoisuutta liittyen oppilaan tunteet huomioivaan kohtaamiseen. Haluamme nostaa esille tunnetaidot, mutta myös ratkaisukeskeisyyden ja positiivisen pedagogiikan näkökulman oppilaiden ja opettajien sekä muun henkilökunnan välisissä kohtaamisissa. Tavoitteenamme on luoda toimivia käytänteitä opettajille arkeen ja lisätä tällä tavoin oppilaiden hyvinvoinnin lisäksi myös opettajien hyvinvointia.

Koulussamme on keväällä opettajien yhteinen VESO-koulutusiltapäivä, jossa otamme tunnetaidot ensimmäisen kerran esille. Iltapäivän aikana yhtenä työpisteenä tulee olemaan paja, jossa perehdytämme opettajia tunnetaitoihin ryhmämme jäsenten toimesta. Opettajat tulevat pajaan pienissä ryhmissä, jossa he saavat lyhyesti perehtyä tunnetaitoihin: tunteiden ja vireystilan tunnistamiseen ja säätämiseen sekä tunteiden ja ajatusten sekä käyttäytymisen väliseen yhteyteen. Opettajilta kootaan ryhmittäin ajatuksia näihin teemoihin liittyen. Nämä kirjataan muistiin ja niiden pohjalta voimme vielä tarkentaa jatkotyöskentelyn sisältöjä.

Tulevan lukuvuoden 2022-23 aikana toteutetaan neljä luokanohjaajan tuntia, joiden aiheet liittyvät tunnetaitoihin. Jokaisella neljästä luokanohjaajan tunnista keskitytään yhteen teemaan oppilaiden kanssa. Ennen varsinaista työskentelyä oppilasryhmien kanssa aihekokonaisuudet esitellään kaikille opettajille yhteisissä opettajien aamupalavereissa. Tässä kohti huomioidaan opettajilta aiemmin keväällä kerätyt ajatukset ja tuntien sisältöä voidaan vielä tarkentaa niiden pohjalta.

Luokanohjaajan tunneilla käsiteltävät aihekokonaisuudet ovat:

- 1) Tunteet
- 2) Ajatukset
- 3) Käyttäytyminen

4) Vireystilan säätely ja opitun kokoaminen

Luokanohjaajan tunnilla tehdään joitakin Maltti ja Sinni –kirjan tunnetaitoharjoittelun viikko-ohjelman mukaisista harjoitteista. Harjoitteita sovelletaan yläkouluikäisten tarpeisiin siten, että jokainen luokanohjaaja valitsee etukäteen omalle ryhmälleen niistä sopivimmat. Kyseistä aihetta huomioidaan seuraavan kuukauden ajan koulumme arjessa, sekä oppitunneilla (esimerkiksi terveystiedossa, äidinkielessä, biologiassa, uskonnossa, musiikissa ja kuvataiteessa) että muissa koulun tilanteissa. Luokanohjaajan tunnin jälkeen kyseinen teema on siis koko koulun yhteisenä huomioimisen ja kehittämisen kohteena erityisesti seuraavan kuukauden ajan.

Edellä olevien aiheiden lisäksi kantavana ajatuksena on oppilaiden osallistaminen. Osallistaminen on tärkeää, koska sillä tavoin saamme oppilaat kiinnittymään kouluyhteisöön, yhteisiin pelisääntöihin ja toisten tunteiden kunnioittamiseen. Pidemmän aikavälin tavoitteena on saada osallistaminen ja tunteiden huomioiminen luontevaksi tavaksi toimia. Osallistamisessa voidaan hyödyntää yhteistyötä koulumme oppilaskunnan ja tukioppilaiden kanssa. Myös oppilaiden osallistumista koulun yhteisölliseen opiskeluhooltoon tulisi lisätä, koska sillä tavoin nuorten oma ääni pääsisi paremmin kuuluviin.

Viimeisellä kevään luokanohjaajan tunnilla oppilailta kerätään havaintoja ja mielipiteitä siitä, miltä tämä tunnetaitojen puheeksi otto on tuntunut ja mitä hyvää se on tuonut heidän arkeensa. Tältä pohjalta voidaan taas kehittää toimintatapoja seuraavaa lukuvuotta silmällä pitäen. Opettajia pyydetään kertomaan kollegoille toimivista ”työkaluistaan”; mitä he ovat kokeneet hyviksi käytännöiksi eri teemoihin liittyen.

Lisäksi perustamme henkilökunnalle käsikirjaston, johon kerätään koululla jo oleva pedagogiikkaan liittyvä kirjallisuus. Lisäksi otamme tavaksi hankkia vuosittain täydennystä kirjastoon. Tätä kirjastoa toivomme opettajien hyödyntävän jatkossa uusien taitojen oppimiseen ja ammatissa kehittymiseen. Kirjastoon hankitaan myös tunnetaitoihin liittyvää muuta materiaalia, esim. Tunnetaitokortit, joita opettajat voivat hyödyntää työssään.

Lähteet:

Lahtinen, A. & Rantanen, J. (2019). Tunnetaidot opetustyössä. Opas haastaviin tilanteisiin.

Matilainen, M. & Puustinen, M. (2021). Maltti ja Sinni: Harjoitteita itsesäätelytaitojen oppimiseen.

Ruutu, S. & Salmimies, R. (2021). Ratkaisukeskeisiä perustyömenetelmiä muutosprosessien ohjaajille.

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2016). Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa.

[104 tunnetta aakkosjärjestyksessä | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)